

הלבנות נזקי ממוץ פרק יג

א. כלים שנפלו לבור ונשתברו בעל הבור פטור, שנאמר "ונפל-שמה שור, או חמור" (שמות כא, לג): מפני השמועה למדו "שור", לא אדם; "חמור", לא כלים. אפלו נפל שור בכליו, ומת השור ונשתברו כליו חייב על הבהמה, ופטור על הכלים.

ב. הבור מאבות נזקים הוא, ותולדותיו כמוהו מועדין מתחלתן. וכל המניח תקלה, הרי זה תולדת הבור. ואם הזק בה אדם או בהמה, משלם זה שהניח התקלה נזק שלם, בין שהפקיר התקלה, בין שלא הפקירה; ואם הזקו בה כלים, פטור.

ג. פיצד: המניח אבנו או ספינו או משאו או תבנו וקשו וכיוצא בהן ברשות הרבים, והזק בהן בין אדם בין בהמה חייב נזק שלם. וכן אם הניחן ברשותו, והפקיר רשותו ולא הפקירן. נתקל בקרקע, ונחבט בתקלה זו והזק בה חייב בעל התקלה. ואם הזקו כלים בכל אלו, או נטנפו פטור.

ד. הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, והרביץ גללים, ונטנפו בהן כליו שלבעל הבית פטור: שהגלל הזה תולדת בור הוא, ולא מצינו בור שחייב בו על הכלים.

ה. המניח את הפד ברשות הרבים, והלך המהלך ונתקל בה, ושברה פטור, לפי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרך כשהן מהלכין. ואם הזק בה הרי בעל הפד חייב בנזקיו, ואפלו הפקיר הפד: שכל המפקיר נזקיו שאין לו רשות לעשותן מתחלה, חייב כאלו לא הפקירן.

ו. הניח את הפד במקום שיש לו רשות להניחה שם, כגון מקום הקרנות שלגתות וכיוצא בהן, ונתקל בה, ושברה חייב; ואם הזק בה המהלך בעל הפד פטור, מפני שהיה לו להסתכל. ואם היתה אפלה, או שמלא כל הדרך פדים פטור על שבירתה; ואם נתקל בה, הרי בעל הפד חייב. וכן כל פיוצא בזה.

ז. נשברה פדו ברשות הרבים, והחלק אחד במים או שלקה בחרסיה פטור מדיני אדם, לפי שהוא אנוס; וחייב בדיני שמים, מפני שלא סלק החרסים. והרי החרסים והמים כהפקר; ולא הפקיר אלא אחר שנאנס, ולפיכך פטור. ואם נתפון לזכות בחרסיה, והזק בהן אחר חייב. והוא הדין לנפלה גמלו ולא העמידה, וכל פיוצא בה. ואם הזקו כלים בכל אלו פטור, בין הפקיר בין לא הפקיר, כמו שבארנו.

ח. שני קדרין שהיו מהלכין בדרך זה אחר זה, ונתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון אם היה לראשון לעמד, ולא עמד חייב בנזקיו שלשני: שאף על פי שהוא אנוס בשעת נפילה, אינו אנוס בהיותו מטל בדרך, והרי הוא יכול לעמד. ואם לא היה לו לעמד פטור, ואף על פי שלא הזהיר לזה שנתקל בו: מפני שהוא טרוד בנפשו.

ט. במה דברים אמורים שהוא חייב בנזקיו שלשני, בשזהזק גופו שלשני; אבל אם הזקו כליו, פטור, שאינו חייב על הכלים בבור, וכל תקלה תולדת בור היא כמו שבארנו.

י. הקדרין והזגגין וכיוצא בהן שהיו מהלכין בדרך זה אחר זה, ונתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון, והשלישי בשני, וכל אחד מהן יש לו לעמד, ולא עמד הראשון חייב בנזקי גופו

שְׁלֹשִׁי, בֵּין שֶׁהִזְק בְּגוּפוֹ שֶׁלְרֹאשׁוֹן הַמָּטֵל בֵּין שֶׁהִזְק בְּמַשָּׂאוֹ. וְהַשְּׁנִי חַיֵּב בְּנִזְקֵי גּוּפוֹ שֶׁלְשְׁלִישִׁי, אִם הִזְק בְּגוּפוֹ שֶׁלֹּשִׁי; אָבֵל אִם הִזְק בְּמַשָּׂאוֹ שֶׁלֹּשִׁי שֶׁנֶּפֶל, פָּטוּר, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ הַשְּׁנִי בּוֹר זֶה שֶׁהוּא מַשָּׂאֵי אֵין אֲנִי הַכּוֹרֶה אוֹתוֹ, שֶׁהָרִי הִרְאֵשׁוֹן הַפִּיל הַשְּׁנִי עִם מַשָּׂאוֹ. וְאִם הִזְהִירוּ זֶה אֶת זֶה, כָּלֵן פָּטוּרִין.

יא. נָפַל הִרְאֵשׁוֹן, וְהָיָה מָטֵל לְרֹחֵב הַדֶּרֶךְ, וְנִתְקַל אֶחָד בְּרֹאשׁוֹ וְאֶחָד בְּרַגְלָיו וְאֶחָד בְּבִטְנוֹ הָרִי הוּא חַיֵּב בְּנִזְקֵי כָּלֵן: הוֹאִיל וְהָיָה לוֹ לַעֲמֹד, וְלֹא עָמַד.

יב. הַשּׁוֹפֵךְ אֶת הַמַּיִם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְהִזְק בָּהֶן אַחֵר חַיֵּב בְּנִזְקָיו; וְאִם נִטְנְפוּ כָּלָיו, פָּטוּר כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. נִבְלְעוּ הַמַּיִם בְּאַרְץ, וְנִשְׁאַרָה הָאָרֶץ חֲלָקָה, וְהַחֲלָק וְנֶפֶל, וְהִזְק בִּקְרַקַּע הָרִי זֶה חַיֵּב בְּנִזְקָיו.

יג. כָּל אֵלוֹ שְׁפוּתִיקִין בִּיבּוּתִיהֶן, וְגוֹרְפִין מַעְרוּתִיהֶן אֵין לָהֶן רִשּׁוֹת לְשִׁפּוֹךְ הַמַּיִם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, בִּימּוֹת הַחֲמָה. אָבֵל בִּימּוֹת הַגָּשָׁמִים, יֵשׁ לָהֶן רִשּׁוֹת לְשִׁפּוֹךְ; וְאִף עַל פִּי כֵן אִם הִזְק אָדָם אוֹ בַּהֲמָה בַּמַּיִם, חַיֵּבִין נֹזֵק שָׁלֵם.

יד. לֹא יוֹצִיא אָדָם תִּבְנוֹ וְקָשׁוּ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, כְּדִי שִׁידּוּשׁוֹ וַיַּעֲשׂוּ לוֹ זָבֵל. וְאִם הוֹצִיא, קָנְסוּ אוֹתוֹ חֲכָמִים שִׁיְהִיו כְּהַפְקָר, וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה, מַעַת שֶׁנִּדּוּשׁוֹ וְהַשְׁבִּיחוּ; וְאִם קָדָם אָדָם, וְזָכָה בָּהֶן מַשְׁעֵת הוֹצֵאָה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוֹ. וְאִף עַל פִּי שֶׁהֵן כְּהַפְקָר, אִם הִזְק בָּהֶן אָדָם אוֹ בַּהֲמָה, הָרִי זֶה הַמוֹצִיא חַיֵּב לְשָׁלֵם.

טו. יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהוֹצִיא אֶת הַזָּבֵל וְהַגָּלִילִים לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, בְּשַׁעֲת הוֹצֵאת זָבָלִים, וְלִצְבֹּר אוֹתָן שָׁם שְׁלוּשִׁים יוֹם, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נִשּׁוּף בְּרַגְלֵי אָדָם. וְאִף עַל פִּי כֵן אִם הִזִּיק, חַיֵּב לְשָׁלֵם. וְחַיֵּבִין עַל זֶה הַגָּלֵל מִשּׁוּם גָּזֵל: כִּיּוֹן שָׂאִין בּוֹ שִׁבְחָה אִם נִדּוּשׁ, לֹא קָנְסוּ בּוֹ.

טז. אֵין שׁוֹרִין טֵיט בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְאֵין לּוֹכְנִים לְבָנִים. אָבֵל גּוֹבְלִין טֵיט בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אָבֵל לֹא לְלִבָּנִים. הַבּוֹנֶה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים הַמְּבִיא אֲבָנִים מְבִיא, וְהַבּוֹנֶה בּוֹנֶה; וְכָלֵן שֶׁהִזִּיקוֹ, חַיֵּבִין לְשָׁלֵם נֹזֵק שָׁלֵם.

יז. הַחֲצֵב שֶׁחֲצֵב אֶבֶן וּמִסְרָה לְסִתָּת, וְהִזְק בָּהּ אָדָם אוֹ בַּהֲמָה הַסִּתָּת חַיֵּב. וְסִתָּת שֶׁמִּסֵּר לְחֹמֶר, הַחֲמֹר חַיֵּב. מִסֵּר חֲמֹר לְכֶתֶף, הַכֶּתֶף חַיֵּב. מִסֵּר כֶּתֶף לְבוֹנֶה, הַבוֹנֶה חַיֵּב. מִסְרָה הַבוֹנֶה לְזֶה שֶׁמִּתְקֵן יְשִׁיבָתָהּ בְּבִנְיָן, הַמִּתְקֵן חַיֵּב. וְאִם אַחֵר שֶׁהַעֲלוּהָ עַל גְּבִי דִימוּס, נִפְלָה וְהִזִּיקָה, וְהָיוּ עוֹשִׂין בִּקְבֻלּוֹת כָּלֵן חַיֵּבִין; וּבְשִׁכִּירוֹת הָאֲחֵרוֹן חַיֵּב, וְכָלֵן פָּטוּרִין.

יח. הַכּוֹתֵל וְהָאֵילָן שֶׁנֶּפְּלוּ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְהִזִּיקוֹ פָּטוּר מִלְּשָׁלֵם, וְאִף עַל פִּי שֶׁהַפְּקִירָן: לְפִי שֶׁאֵינָן דּוֹמִים לְבוֹר, שֶׁהָרִי אֵין תַּחֲלָתָן לְהִזִּיק. וְאִם הָיוּ רְעוּעִין, בֵּית דִּין קוֹבְעִין לוֹ זְמַן לְקַץ אֶת הָאֵילָן וְלִסְתֹר אֶת הַכּוֹתֵל; וְכַמָּה הַזְּמַן, שְׁלוּשִׁים יוֹם. נִפְּלוּ בַּתּוֹךְ הַזְּמַן, וְהִזִּיקוֹ פָּטוּר; לְאַחֵר הַזְּמַן חַיֵּב, מִפְּנֵי שֶׁשָּׂהָה אוֹתָן.

יט. הַמַּצְנִיעַ אֶת הַקּוֹץ וְאֶת הַזְּכוּכִית, וְהַגּוֹדֵר גְּדָרוֹ בְּקוֹצִים, וְהַפְּרִיחַ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְהִזְק אַחֵר בָּהֶן חַיֵּב נֹזֵק שָׁלֵם. וְאִם גָּדַר

גִּדְרוּ בְּקוֹצִים בְּצִמְצוּם בְּתוֹךְ רִשּׁוֹתוֹ פָּטוּר, לְפִי שְׁאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי
אָדָם לְהִתְחַכֵּךְ בְּכּוֹתָלִים.

ב. הַמְצָנִיעַ קוֹצִיו וְזִכּוּכֵי־תוֹ בְּתוֹךְ כּוֹתָלוֹ שֶׁלְחִבְרוֹ, וְבֹא בַעַל
הַכּוֹתֵל וְסִתֵּר אֶת כּוֹתָלוֹ, וְנִפְּלוּ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְהִזִּיקוּ אִם כּוֹתֵל
רְעוּעַ הָיָה, הַמְצָנִיעַ חַיֵּב; וְאִם כּוֹתֵל בָּרִיא הוּא, בַּעַל הַכּוֹתֵל
חַיֵּב.

כא. חֲסִידִים הָרֵאשׁוֹנִים הָיוּ מְצַנִּיעִין אֶת הַקּוֹצִים וְאֶת הַזִּכּוּכִית
בְּתוֹךְ שְׂדוּתֵיהֶן בַּעֲמֻק שְׁלוֹשָׁה טַפָּחִים בָּאָרֶץ, כְּדִי שֶׁלֹּא תַעֲלֶם
הַמַּחְרָשָׁה. וְאַחֲרֵים שׁוֹרְפִין אוֹתָן בָּאֵשׁ. וְאַחֲרֵים מְשַׁלְּכִין אוֹתָן
לַיָּם אוֹ לַנָּהָר, כְּדִי שֶׁלֹּא יִזַּק בָּהֶן אָדָם.

כב. לֹא יִסְקַל אָדָם מִרִשּׁוֹתוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְאִין עוֹשִׂין חֲלָל
תַּחַת רִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְלֹא בּוֹרוֹת וְלֹא שִׁיחִין וְלֹא מַעְרוֹת, וְאִף עַל
פִּי שֶׁהֶעֱגֵלָה יְכוּלָה לְהִלָּךְ עַל גְּבִיֶּהֶן וְהִיא טְעוּנָה אֲבָנִים, שֶׁמָּא
תִּפְּחַת מִלְמַטָּה שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. וְהַחּוֹפֵר בּוֹר לְצָרְפֵי רַבִּים, מֵתָר.

כג. אִין מוֹצִיאִין זִיזִין וְכִצּוּצְטְרִיּוֹת לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אֲלֹא אִם
כֵּן הָיוּ לְמַעַלָּה מִגָּמֶל וְרוּכְבוֹ: וְהוּא, שֶׁלֹּא יֵאָפִיל הַדֶּרֶךְ עַל בְּנֵי
רִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְאִם רָצָה, כּוֹנֵס לְתוֹךְ שְׁלוֹ וּמוֹצִיא. כָּנֵס, וְלֹא
הוֹצִיא הָרִי זֶה מוֹצִיא כָּל זְמַן שִׁירָצָה; אֲבָל אֵינוֹ יְכוּל לְהַחֲזִיר
כּוֹתָלִים לְמְקוֹמָן לְעוֹלָם שֶׁכָּל מָצָר שֶׁהִחֲזִיקוּ בּוֹ רַבִּים, אֲסוּר
לְקַלְקְלוֹ.

כד. לָקַח חֲצֵר, וְבָהּ זִיזִין וְכִצּוּצְטְרִיּוֹת יוֹצְאוֹת לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים
הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתָהּ; וְאִם נִפְּלָה, חוּזֵר וּבּוֹנֶה אוֹתָהּ כְּשֶׁהִיָּתָה.

כה. אֵילָן שֶׁהוּא נוֹטֶה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים קוֹצֵץ, כְּדִי שֶׁיְהִיָּה הַגָּמֶל
עוֹבֵר בְּרוּכָבוֹ. וּמִנִּיחִין מְקוֹם פָּנוּי מִשְׁתֵּי שְׂפָתוֹת הַנָּהָר, כְּרֹחַב
כֶּתֶפִי הַמַּלְחִים שִׁיּוּרְדִין שָׁם וּמוֹשְׁכִין הַסְּפִינָה. וְכָל אֵילָן הַנִּמְצָא
בְּרֹחַב זֶה, קוֹצֵצִין אוֹתוֹ מִיָּד; וְאִין מִתְרִין בְּבַעֲלָיו, שֶׁהָרִי מַעֲכֵב
מוֹשְׁכֵי הַסְּפִינָה.

כו. מִי שֶׁהִיָּתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֵרָת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ נִטְלָה, וְנָתַן לָהּ
מִן הַצֵּד מָה שֶׁנָּתַן נָתַן, וְזָכוּ בּוֹ; וְזֶה שֶׁנִּטַּל, לֹא זָכָה בּוֹ. וְכִמָּה
רֹחַב דֶּרֶךְ הָרַבִּים, אִין פָּחוֹת מִשְׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.